

Kleuterparticipatie - Inventaris van acties -

Departement Onderwijs en Vorming

Juli 2015

Vlaanderen
is onderwijs & vorming

INHOUDSOPGAVE

1. Inschrijvingen: efficiënte gegevensverzameling en acties.....	3
1.1 <i>Preventieve acties.....</i>	<i>3</i>
1.1.1 Individuele contacten - basisaanbod	4
1.1.2. Individuele contacten – in aanvulling op het basisaanbod	5
1.1.3 Groepsgerichte activiteiten	6
1.2 <i>Acties t.a.v. niet-ingeschreven kleuters.....</i>	<i>7</i>
1.2.1. Aanmaken van de lijst van niet-ingeschreven kleuters woonachtig in het Vlaams Gewest	7
1.2.2. Acties Kind en Gezin.....	8
1.3 <i>Rijdende kleuterschool.....</i>	<i>12</i>
1.4 <i>Good practices.....</i>	<i>12</i>
2. Aanwezigheden:: efficiënte gegevensverzameling en acties.....	14
2.1 <i>Registratie aanwezigheden.....</i>	<i>14</i>
2.2 <i>Taalproef.....</i>	<i>14</i>
2.3 <i>Good practices.....</i>	<i>15</i>
3. een betere ondersteuning van de kleuterschool.....	16
3.1 <i>Instaplestijden.....</i>	<i>16</i>
3.2 <i>GOK+ lestijden</i>	<i>16</i>
3.3 <i>Extra lestijden in gemeenten met capaciteitsdruk.....</i>	<i>17</i>
3.4 <i>Zorg voor kleuterparticipatie op niveau van de scholengemeenschap.....</i>	<i>17</i>
3.5 <i>Tweedelijnsondersteuning.....</i>	<i>17</i>
4. Wegwerken van financiële Drempels	20
4.1 <i>Maximumfactuur.....</i>	<i>20</i>
4.2 <i>Schooltoelage.....</i>	<i>20</i>
5. Een opdracht voor de centra leerlingenbegeleiding.....	22
6. Een opdracht voor de lokale overlegplatforms.....	23
6.1 <i>Toeleiden van niet-ingeschreven kleuters naar het onderwijs.....</i>	<i>23</i>
6.2 <i>Afspraken maken over de sensibilisering m.b.t. de aanwezigheid van ingeschreven kleuters in het onderwijs.....</i>	<i>28</i>
7. Een naadloze overgang van opvang naar onderwijs.....	29
7.1 <i>Ambtelijke werkgroep.....</i>	<i>29</i>
7.1 <i>Good practices.....</i>	<i>29</i>

8. Sensibilisering 31

Deze inventaris is het tweede luik van het rapport kleuterparticipatie en beschrijft de acties uit het impulsplan kleuterparticipatie, dat naar aanleiding van het Jaar van de kleuter werd gelanceerd (vanaf schooljaar 2007-2008) en recentere maatregelen om de kleuterparticipatie te bevorderen. Daarnaast zijn er een aantal good practices opgenomen.

1. INSCHRIJVINGEN: EFFICIËNTE GEGEVENSVERZAMELING EN ACTIES¹

Sinds 2007 werken het Agentschap voor onderwijsdiensten (AgODi) en Kind en Gezin (K&G) samen om het aantal ingeschreven kleuters te verhogen. Om de afspraken en de samenwerking tussen Onderwijs en K&G in het kader van kleuterparticipatie te versterken, te verduidelijken en te formaliseren werd op 12 juli 2010 een engagementsverklaring² ondertekend tussen AgODi en K&G. In deze engagementsverklaring worden de inspanningen die van beide partijen worden verwacht, omschreven.

Sinds 2008 bestaat er een samenwerkingsprotocol tussen de Franse Gemeenschap en de Vlaamse Gemeenschap over de controle op de leerplicht. Daarin worden afspraken gemaakt over data-uitwisseling tussen beide gemeenschappen. Sinds november 2015 is de samenwerking uitgebreid tot een uitwisseling over ook niet-leerplichtige leerlingen³.

Het rapport 'Kleuterparticipatie - Vijf jaar samenwerking tussen Kind en Gezin en AgODi' geeft een uitvoerig overzicht van evoluties, gezinnen die bereikt werden en van de acties die K&G en AgODi de eerste vijf jaar (2007-2012) gevoerd hebben.

3

1.1 Preventieve acties

"K&G onderneemt volgende preventieve acties:

- Alle ouders, en in het bijzonder maatschappelijk kwetsbare ouders, informeren en sensibiliseren over het belang van het (kleuter)onderwijs. Dit kan zowel individueel als in groep.
- Maatschappelijk kwetsbare ouders ondersteunen in de stap naar de kleuterschool door het faciliteren van het eerste contact.
- Alle ouders, en in het bijzonder maatschappelijk kwetsbare ouders, informeren en sensibiliseren over de instap in het kleuteronderwijs, de naadloze overgang en de regelmatige deelname. Dit kan zowel individueel als in groep.
- Opvangvoorzieningen en Lokale Overlegplatforms Kinderopvang sensibiliseren en informeren over het belang van het kleuteronderwijs en de rol die zij kunnen spelen in

¹ Voor dit punt wordt uitvoerig geciteerd uit het rapport 'Kleuterparticipatie - Vijf jaar samenwerking tussen Kind en Gezin en AgODi' dat over de jaren 2007-2012 handelt (onuitgegeven intern document), aangevuld met actuelere gegevens.

² Zie bijlage

³ Zie bijlage

het toeleiden van gezinnen naar het kleuteronderwijs via mailings door de afdeling Kinderopvang van K&G.

-Opvangvoorzieningen met een doelgroepenwerking (o.a. lokale diensten voor buurtgerichte opvang) ondersteunen in hun werking naar maatschappelijk kwetsbare groepen. Sensibiliseren en informeren van deze opvangvoorzieningen over hun rol met betrekking tot het actief toeleiden van kinderen naar het kleuteronderwijs (via mailings door de afdeling Kinderopvang van K&G).” (Kleuterparticipatie- Vijf jaar samenwerking tussen AgODi en Kind en Gezin, 2013, p. 2-3, [Onuitgegeven intern document.]

Door wie/wanneer	Cons 15 mdn	HB /tel	Cons 24 mdn	HB /tel	Cons 30mdn	>30 mdn
Regio Kind en Gezin	informereren en sensibiliseren belang onderwijs	actief toeleiden	informereren en sensibiliseren belang onderwijs	actief toeleiden	informereren en sensibiliseren instap onderwijs ouderbijeenkomst	actief toeleiden
Inloopteam	informereren en sensibiliseren belang onderwijs		informereren en sensibiliseren belang onderwijs		informereren en sensibiliseren instap onderwijs ouderbijeenkomst	

In bovenstaande tabel geeft Kind en Gezin (2013) een overzicht van de preventieve acties (p.8).

In dit overzicht is duidelijk dat de aanvankelijke acties tijdsgebonden en met concrete richtlijnen voor uitvoering werden opgestart. In aanvulling en ter ondersteuning van de acties zijn ook communicatiedragers zoals o.a. “de schoolkieswijzer”⁴, de folder ‘De kleuterschool’, ondersteunende werkbladen om te praten over de ontwikkeling van peuter naar kleuter uitgewerkt. Dit is intussen sterker geëvolueerd naar een vraaggerichte en op maat aangeboden dienstverlening.

De acties worden sterk geënt op de lokale situatie, wat betekent dat de concrete invulling lokaal gebeurt, rekening houdend met de lokale noden en met de mogelijkheden van de betrokken lokale actoren.

1.1.1 Individuele contacten - basisaanbod

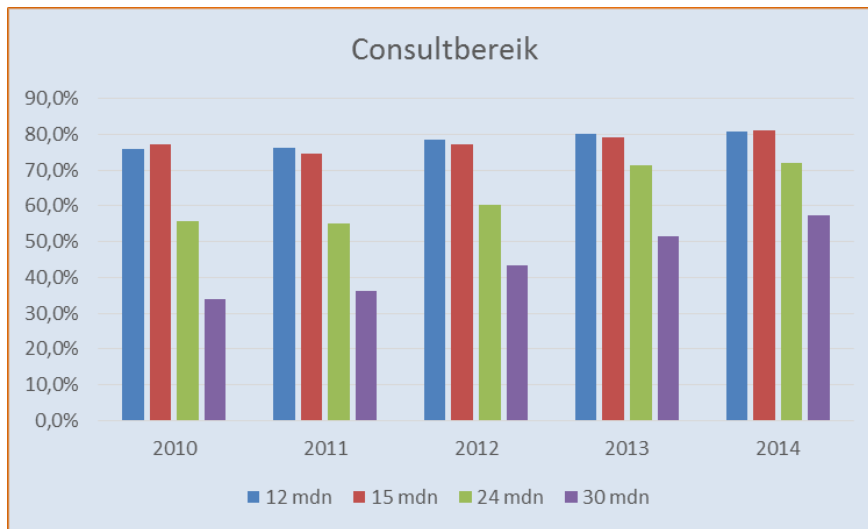
Het thema ‘kleuterschool’ komt een eerste maal aan bod tijdens het consult op de kindleeftijd van 15 maanden of 24 maanden (of vroeger indien nodig omwille van het lokale inschrijvingsbeleid). Dit gebeurt vraaggericht en op maat van het gezin, binnen de gegeven context (bv. stedelijk versus landelijk, eerste of tweede kind,...).

In het consult op kindleeftijd 30 maanden ligt de nadruk op de overgangsfase van peuter naar kleuter.

Het consult op de kindleeftijd van 12 en 15 maanden kent een hoog bereik en dit bereik neemt sinds 2010 ook gestaag toe. Van 76% in 2010 naar 80% in 2014 voor het consult op 12 maanden, van 77% in 2010 naar 81% in 2014 voor het consult op 15 maanden. Dit

⁴ De Schoolkieswijzer is gratis downloadbaar via <http://www.kindengezin.be/brochures-en-filmpjes/brochures/>

betekent dat we in ongeveer 4% meer gezinnen de mogelijkheid hebben om het belang van een tijdige instap in de kleuterschool bespreekbaar te maken.

Het bereik op de kindleeftijd van 24 en 30 maanden ligt lager, maar ook hier is er een sterke toename zichtbaar. De RV-zitting (consult op 24 maanden, zonder aanwezigheid van een arts) en de afspraakherinnering via sms-bericht die beiden zijn ingevoerd in 2012 kunnen deze sterke stijging mee verklaren. Voor het consult op 24 maanden krijg je een toename van ongeveer 16%, voor het consult op 30 maanden een toename van ongeveer 23% tussen 2010 en 2014. Dit biedt ons mogelijkheden om de overgang en instap naar de kleuterschool voor meer kinderen te ondersteunen.

5

1.1.2. Individuele contacten – in aanvulling op het basisaanbod

In de eerste actie jaren registreerden regioteamleden (regioverpleegkundigen en/of gezinsondersteuners) of het thema werd besproken met de ouders en duiden ze ook de behoefte aan een extra contact in functie van dit thema aan. Sinds de opstart van een nieuw registratiesysteem Mirage (oktober 2011) wordt er niet langer aangeduid of het thema 'kleuterparticipatie' is besproken, maar is er de verwachting dat er in elk gezin – op maat van het gezin – aandacht is voor het thema.

Tevens wordt er niet meer aangeduid of het gezin al dan niet extra ondersteuning nodig heeft, maar daar waar nodig, kan onmiddellijk een extra contact met als thema kleuterparticipatie worden vastgelegd.

De registratie van deze contacten bood ons de mogelijkheid om de geplande en gerealiseerde ondersteuning tijdelijk op te volgen. In de periode oktober 2010 - september 2011 zijn 854 uitgevoerde contacten geregistreerd m.b.t. het thema kleuterparticipatie, maar wel in heel wat verschillende uitvoeringsmogelijkheden zoals onder andere een extra huisbezoek (361 door verpleegkundige, 175 door gezinsondersteuner) of een telefoon ter opvolging van de gemaakte afspraken (157).

Gezien de voortdurende evolutie binnen de werking van Kind en Gezin, wordt er vandaag nog sterker ingezet op ondersteuning op maat en in aansluiting op elke ouder, en worden deze acties niet meer op deze wijze geregistreerd.

1.1.3 Groepsgerichte activiteiten

Inloopteams organiseren groepsgerichte activiteiten m.b.t. het thema kleuterparticipatie (maar ook breder zoals o.a. taalstimulering,...). De registratie en opvolging werd (tot 2013) geïntegreerd in de eigen planning, evaluatie- en rapportagecyclus. Bij het organiseren van ouderbijeenkomsten in de regio's zonder inloopteam neemt de provinciale afdeling (Kind en Gezin) een voortrekkersrol op. Hiertoe zijn provinciale medewerkers kleuterparticipatie aangesteld sinds 2009.

Deze medewerkers zijn aanvankelijk aangesteld voor de netwerking rond en de organisatie van de ouderbijeenkomsten, maar in de praktijk nemen zij ook een ondersteunende rol op t.a.v. regioteamleden m.b.t. het gehele actieplan kleuterparticipatie, zowel in toelichting en ondersteuning van preventieve acties als in ondersteuning en opvolging van de actie t.a.v. de niet-ingeschreven kleuters.

Het organiseren van de ouderbijeenkomsten kende een moeizame start in 2009 en 2010. Na evaluatie en bijsturing van de krijtlijnen (o.a. flexibiliteit in doelgroep, van éénmalige naar meer trajectmatige bijeenkomsten, organisatie van een wachtkameractiviteit,...) werd het bereik groter en de organisatie efficiënter.

Er wordt samen gewerkt met verschillende partners: opvoedingswinkel, opvangcentrum voor asielzoekers, CKG (centrum voor kinderopvang en gezinsondersteuning), basisschool, integratiedienst, inloopteam, buurtcentrum, bibliotheek, LOP, kinderopvang, stad, kinderdagverblijf, zorgcoördinator, buitenschoolse kinderopvang, schoolopbouwwerk,...” (Kleuterparticipatie – vijf jaar samenwerking tussen Kind en Gezin en AgODi, 2013, p. 7-12, [Onuitgegeven intern document].)

Er is geen cijfermatige opvolging, maar er wordt uitgewisseld over goede praktijken en netwerken:

Oost-Vlaanderen:

- o.a. in Aalst, Lokeren, Zele, Geraardsbergen, Evergem, Zelzate
- o.a. in samenwerking met opvoedingswinkel, opvangcentrum voor asielzoekers, CKG, basisschool, integratiedienst, Inloopteam...

West-Vlaanderen:

- o.a. in Kortrijk, Bredene, Roeselare, Kuurne
- o.a. in samenwerking met buurtcentrum, bibliotheek, LOP, CKG, Kinderopvang, Opvoedingswinkel, stad Kortrijk,...

Vlaams-Brabant en Brussel:

- o.a. Diest, Laken, Brussel

- o.a. in samenwerking met kinderdagverblijf, LOP, Pric, gemeenten,...

Limburg:

- o.a. in Opglabbeek, Neerpelt, Zutendaal, Diepenbeek, Lummen, Maasmechelen, Dilsen-Stokkem, Beringen, Heusden, Houthalen
- o.a. in samenwerking met school (zorgcoördinator), opvoedingswinkel, buitenschoolse kinderopvang, Eerste Stappen,...

Antwerpen:

- o.a. planning in kader van Huizen van het kind – Boom/Puurs
- o.a. samenwerking met LOP, schoolopbouwwerk, organiserende besturen (CB's)...

Uit het overzicht worden provinciale verschillen duidelijk. De afstemming op de lokale realiteit en gegevenheid wordt sterk aangemoedigd.

Sinds het nieuwe decreet (°2014) m.b.t. preventieve gezinsondersteuning ligt het accent nog sterker op de lokale netwerking en het organiseren van activiteiten vanuit het netwerk Huizen van het Kind. In het artikel "Raakvlakken tussen onderwijs en welzijn in de Huizen van het Kind"⁵ wordt dit verder belicht.

1.2 Acties t.a.v. niet-ingeschreven kleuters

1.2.1. Aanmaken van de lijst van niet-ingeschreven kleuters woonachtig in het Vlaams Gewest⁶

Om doelgericht actie te kunnen ondernemen, moet gekend zijn welke kleuters niet in het onderwijs ingeschreven zijn. Aan de hand van een vergelijking tussen de inschrijvingen die scholen doorgeven enerzijds en het Rijksregister anderzijds, maakt AgODi een nominatieve lijst van niet-ingeschreven kleuters. Deze lijst wordt doorgegeven aan K&G zodat de regioverpleegkundigen van K&G op basis hiervan de ouders van niet-ingeschreven driejarigen kunnen bezoeken, bij hen peilen naar de reden van het niet-ingeschreven zijn en hen aansporen tot inschrijving. K&G bezorgt AgODi feedback over het resultaat van de acties per kind en deze gedetailleerde informatie van K&G wordt door AgODi bezorgd aan de LOP-deskundigen. De LOP's kunnen dan de nodige acties naar de niet-ingeschreven kleuters ondernemen. In gemeenten waar er geen LOP is, wordt de informatie bezorgd aan de gemeente, waar er met respect voor de privacy van de betrokken ouders verdere stappen kunnen ondernomen worden.

⁵ Leentje De Schuymer (2015). Raakvlakken tussen onderwijs en welzijn in de Huizen van het Kind. Welwijs, 26(4), 34-37.

⁶ Van kleuters die in Brussel wonen, wordt geen lijst aangemaakt. De context in Brussel is van die aard (veel verhuisbewegingen, privé scholen, Franstalig en Nederlandstalig onderwijs...) dat de lijsten weinig betrouwbaar zouden zijn.

Concreet vraagt AgODi aan het Rijksregister een tabel met alle peuters en kleuters in het Vlaams Gewest die op de eerste schooldag van september naar school zouden kunnen gaan. Deze tabel wordt dan vergeleken met de leerlingen die AgODi kan terugvinden in de leerlingenzendingen van het desbetreffende schooljaar, de kinderen die ingeschreven zijn in de scholen van de Franse Gemeenschap en de kinderen die ingeschreven zijn in private scholen waarvan AgODi ook een leerlingenbestand krijgt. De kinderen uit de tabel van het Rijksregister die teruggevonden worden in minstens één van de beschikbare lijsten zijn de wel ingeschreven kleuters. De restgroep zijn de niet-ingeschreven kleuters.

K&G kreeg aanvankelijk tweemaal per jaar een bestand van AgODi. Intussen is dit bijgestuurd en wordt de lijst pas bezorgd in maart, na vergelijking met de inschrijvingen binnen de Franse Gemeenschap. Op dat moment kunnen de leerlingen die zich pas later hebben ingeschreven er ook uitgehaald worden. Daarnaast wordt de nieuwe lijst naast een update van het Rijksregister gelegd, waardoor de overleden en verhuisde kinderen er uit kunnen gehaald worden.

1.2.2. Acties Kind en Gezin

Verloop van de actie

Sinds 2010 (actie voor kinderen °2007) wordt de actie als volgt uitgevoerd:

Stap 1: uitwisseling nominatieve gegevens van het betreffende geboortjaar, tevens na gegevensverwerking van Franstalige scholen;

Stap 2: koppeling met gekende data van K&G, verdeling in groepen enkel ter informatie van regioteamleden, niet als indicatie voor de uit te voeren actie;

Stap 3:- uitvoering van telefonische contacten en huisbezoeken voor alle kinderen door regioteamleden, registratie van acties, resultaten en extra informatie in Excel bestand

- geen kaarten vooraf, wel brief/kaart indien het contact vruchteloos blijft;

Stap 4: terugkoppeling van acties en resultaten via Excel bestand.

Enkele algemene bedenkingen m.b.t. de actie

Het absolute aantal op de lijst “niet-ingeschreven kinderen”, die ons worden bezorgd door het Agentschap Onderwijs, neemt de laatste drie jaren opnieuw toe. Dit valt o.a. te verklaren met de wijzigingen in het inschrijvingsdecreet en de niet-verplichting van (privé)scholen om de inschrijvingen van kleuters door te geven. Zo zien we kinderen op deze lijst, die na bevraging toch tijdig bleken ingeschreven. Dit aantal zal vermoedelijk - door een wijziging in de opvolging en aangifte van privaat onderwijs (als huisonderwijs) - nog toenemen.

Voor de eerste drie geboortejaren is het percentage ‘geen gegevens’ veel hoger. Bij aanvang hadden we verschillende acties t.a.v. verschillende groepen. Sinds °2007 contacteren we elk kind op dezelfde wijze, wat resulteert in het beter zicht krijgen op informatie m.b.t. de inschrijving.

Sinds de aanpak en registratie op eenzelfde wijze verloopt (°2007 - °2010) zien we lichte schommelingen tussen de aantallen ‘ingeschreven’ en ‘niet

ingeschreven omwille van / niet inschrijfbaar'. Dit kan o.a. te wijten zijn aan de wijze waarop 'verblijf in het buitenland' soms ook geregistreerd staat als 'ingeschreven in buitenlandse school' of 'school lopen in het buitenland' geregistreerd wordt als 'verblijf in het buitenland'.

Het aantal kinderen waarover we 'niets weten' is de laatste jaren een vrij constant gegeven, tot lichtjes gedaald. In onderstaande tabel is het zichtbaar dat de geleverde inspanningen voor alle kinderen ons een beter zicht geven op wie finaal niet is ingeschreven.

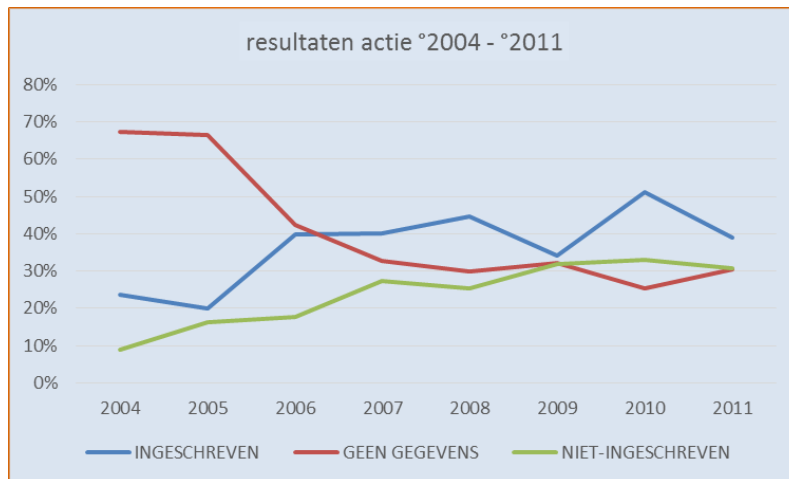
Niettemin bekijken we verder of en hoe we met onze preventieve aanpak en gedifferentieerde aanpak ook die resterende 26% (waar we niets over weten) kunnen naar beneden halen. De lokale samenwerking binnen bestaande en groeiende netwerken met andere diensten (LOP, Huizen van het Kind en Integrale Jeugdhulpverlening) kunnen nieuwe mogelijkheden bieden.

Tabel: overzicht van aantallen en (geclusterde) resultaten °2004 tot °2011

Actie Schooljaar		Ingeschreven (inschrijven, wachtlijst, intentie tot inschrijven)	Geen gegevens (vruchteloos, onbekend, groep 3 geen actie)	Niet inschrijfbaar (buitenland, medisch, andere)
Geboortjaar/aantal				
2007-2008	°2004	236	753	100
			waarvan groep 3: 215	
	1118	23,50%	67,40%	8,90%
2008-2009	°2005	284	944	231
			waarvan groep 3: 400	
	1422	20,00%	66,40%	16,20%
2009-2010	°2006	524	557	233
			waarvan groep 3: 220	
	1314	39,90%	42,40%	17,70%
2010-2011	°2007	416	340	284
	1040	40,00%	32,70%	27,30%
2011-2012	°2008	481	323	272
			Waarvan vruchteloos: 225 (20,9%) adres onbekend: 108 (10%)	
	1076	45,00%	30,90%	23,90%
2012-2013	°2009	354	354	330
			Waarvan vruchteloos: 224 (21,6%) adres onbekend: 130 (12,5%)	
	1038	34,10%	34,10%	31,80%
2013-2014	°2010	572	348	372
			Waarvan vruchteloos: 248 (19,2%) adres onbekend: 100 (7,7%)	
	1292	44,30%	26,90%	28,80%
2014-2015	°2011	422	332	329
			Waarvan vruchteloos: 237 (21,8%) adres onbekend: 95 (8,7%)	
	1083	38,97%	30,66	30,38%

Inzoomen op de resultaten van de actie

Tabel: Actie niet-ingeschreven kleuters °2009 en °2010

Ingeschreven:

Het valt op dat de groep kinderen, die bij het contact zijn ingeschreven in het kleuteronderwijs (resultaat 1) steeds groter wordt. Er wordt expliciet gevraagd naar de naam van de school en de instapdatum.

In deze groep zijn verschillende kinderen, reeds ingeschreven en ingestapt op de leeftijd van 2,5 jaar, voor enkelingen kan er sprake zijn van een misverstand.

Er worden ook kinderen aangetroffen die tijdig zijn ingeschreven in het Franstalig onderwijs, in een Europese school of in privaat onderwijs.

Daarnaast zitten hier die kinderen bij wie er een intentie is tot inschrijven voor de leeftijd van 4 jaar. Uitstel heeft meermaals te maken met een mogelijke verhuizing of omwille van een vertraagde ontwikkeling. Recenter zijn er hier ook enkele kinderen die op een wachtlijst staan, gevonden.

Bij slechts een klein percentage (<0,5%) van de kinderen wordt het als wenselijk geacht dat het gezin ondersteund wordt om de inschrijving te realiseren. Voor deze kinderen wordt de ondersteuning via het LOP aan de betrokken diensten toebedeeld.

Niet Ingeschreven

In deze groep zitten kinderen die omwille van medische redenen (nog) niet ingeschreven zijn en een kleine groep (ongeveer 20 kinderen) die opteren voor thuisonderwijs.

In deze groep zijn ook kinderen die verblijven en/of wonen in het buitenland sterk vertegenwoordigd. Vaak is het via telefonische contacten of via burens, grootouders dat deze informatie wordt bekomen.

Geen gegevens

Tenslotte blijft er een relatief grote restgroep, die ondanks alle inspanningen, ook niet door K&G werden bereikt. In de eerste jaren was deze groep vrij groot, gezien er bewust gekozen was enkel deze kinderen, gekend bij K&G te bezoeken. De overige ouders werden via een kaart uitgenodigd om contact op te nemen en gestimuleerd hun kind in te schrijven. Maar er bleek heel weinig respons op de kaarten te zijn.

Voor de groep °2006 is al een tussenoplossing voor een groter bereik gezocht en sinds °2007 worden alle kinderen gecontacteerd via telefoon en/of huisbezoek.

Dit verklaart de opvallende daling over de jaren. Maar niettemin zien we ook over de laatste jaren nog voor ong. 30% van de kinderen dat de pogingen (telefoons en onverwachte huisbezoeken) die gebeuren om het gezin te bereiken, zonder succes gebeurde. Voor ongeveer 8 tot 12% bleek er geen contact mogelijk omdat het kind niet (langer) verblijft op het aangeduide adres, voor ongeveer 20% omdat ouders niet antwoorden of reageren bij telefoon of huisbezoek, omdat ouders weigeren in te gaan op het aanbod van huisbezoek... of m.a.w. omdat de contactpogingen vruchteloos zijn.

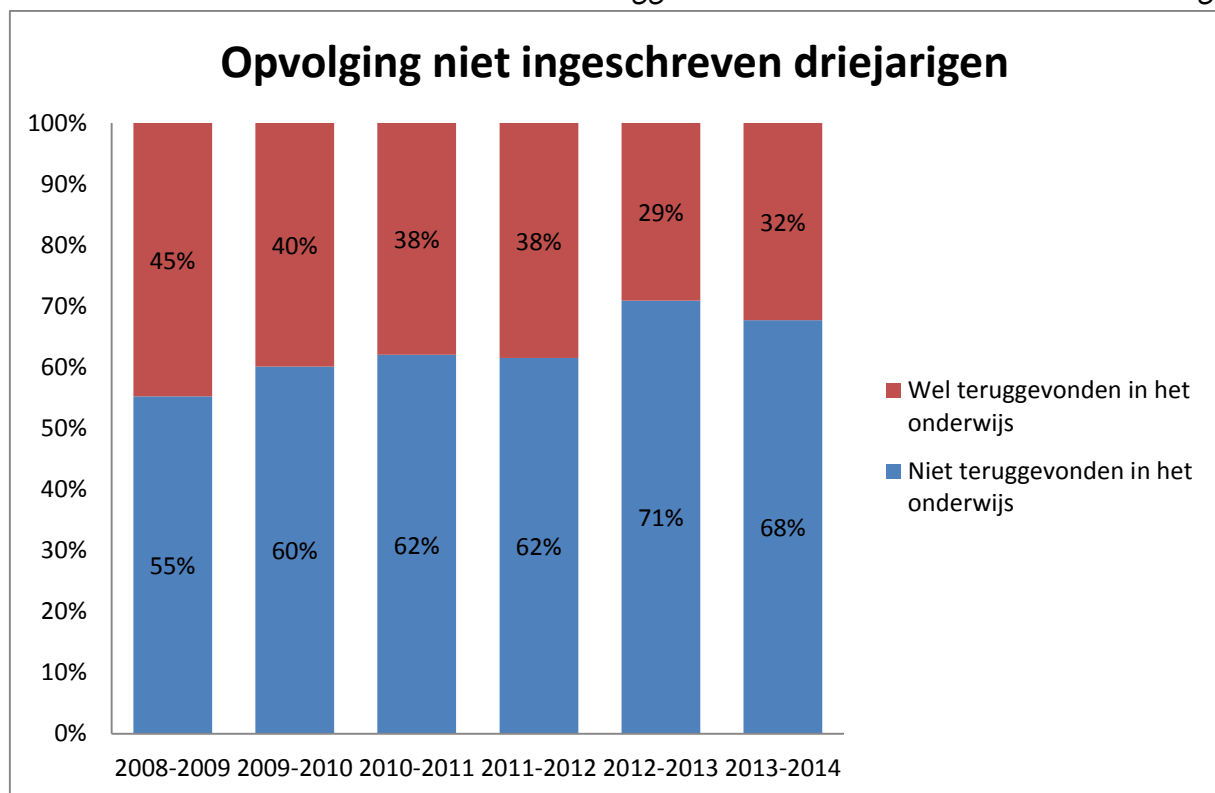
Terugkoppeling van de resultaten via AgODi

Elk jaar worden de resultaten van de acties naar de niet ingeschreven driejarigen teruggekoppeld aan AgODi. K&G geeft per kind het resultaat van de acties aan:

- Het kind is ingeschreven;
- Het kind is niet ingeschreven met de reden van niet-inschrijving, indien gekend;
- Contact was vruchteloos (alle verschillende pogingen (qua moment en contactvorm) tot contact, zijn onbeantwoord gebleven).

Effectiviteit acties

Om een inschatting te maken van de effectiviteit van de acties, werd gekeken waar de niet-ingeschreven driejarigen terug te vinden zijn in het volgende schooljaar: wel in het onderwijs of niet in het onderwijs. De leerlingen die niet meer aanwezig waren in het Vlaams Gewest, werden weggelaten uit de oefening.

Uit bovenstaande cijfers blijkt dat het percentage kinderen dat niet-ingeschreven blijft, toeneemt⁷.

1.3 Rijdende kleuterschool

Sinds schooljaar 2006-2007 wordt de 'Rijdende kleuterschool, een initiatief dat de kleuterparticipatie van kermiskleuters wil verhogen, ondersteund. De kinderen van de foorreizigers gaan normaal pas vanaf hun 6de levensjaar naar school en zitten op internaat. De kleuters gingen tot dan toe nauwelijks naar school.

De vzw Carrousel krijgt een gedetacheerde kleuteronderwijzer ter beschikking en een jaarlijks werkingsbudget van maximaal 28.000 euro. De infrastructuur bestaat uit een trailer, gezien het rondtrekkend karakter van deze bijzondere kleuterschool, die de grote toer van de kermis volgt. Ondertussen worden in totaal 35 à 40 kleuters bereikt en is er een gemiddelde aanwezigheid van 10 à 11 leerlingen.

Tijdens de winterstop van de foor (half november tot half februari) volgen de kermiskleuters les in een ankerschool, waar de kermiskinderen officieel zijn ingeschreven. Sinds 1 september 2014 is de 'Rijdende kleuterschool' decretaal verankerd in het decreet Basisonderwijs.

1.4 Good practices

Super Sim - Gent⁸

Kleuters die naar het kleuteronderwijs gaan, hebben betere slaagkansen op school. De stad Gent wil daarom ouders aanmoedigen om hun kinderen naar het kleuteronderwijs te

- ⁷ Mogelijks heeft de toename te maken met nieuwe regelgeving rond het huisonderwijs. Wegens de nieuwe regelgeving omtrent huisonderwijs, ontvangt AgODi sinds schooljaar 2013-2014 minder gegevens van privéscholen waardoor het aantal niet-teruggevonden kleuters toegenomen is. Door de nieuwe regelgeving omtrent huisonderwijs, vraagt AgODi aan de privéscholen geen leerlingenlijsten meer op. Ouders moeten nu zelf een verklaring van huisonderwijs indienen. Deze verklaring van huisonderwijs is enkel van toepassing op de leerplichtigen, van de kleuters krijgt AgODi geen verklaringen van huisonderwijs. Toen de leerlingenlijsten van de privéscholen vroeger werden opgevraagd, werd er ook expliciet gevraagd – in kader van de kleuterparticipatie – om ook de kleuters mee te sturen, maar dat gebeurt dus nu niet meer.

⁸ Vlaanderen in Actie [Website]. (z.j.). Geraadpleegd op 7 juli 2015 via <http://www.vlaandereninactie.be/projecten/super-sim>

sturen, zodat ze later minder kans hebben om in de armoede terecht te komen. De stad mikt daarbij op alle kleuters, met bijzondere aandacht voor kansarme gezinnen en nieuwe migranten uit Europa.

Ouders krijgen bij de tweede verjaardag van hun kind een verjaardagskaartje met de uitnodiging om hun kind naar het kleuteronderwijs te sturen. Bij de verjaardagskaart zit een uitnodiging om een gratis “Ik mag naar school-doos” op te halen. Wanneer het kindje ingeschreven is in de kleuterschool, krijgt het een Super Sim-rugzakje om mee naar school te gaan. Op die manier krijgen de ouders op een aantrekkelijke manier informatie over het kleuteronderwijs. Als de kinderen vaak afwezig zijn, krijgen ze een ‘we-missen-je’-kaartje. Indien nodig, gaat er een medewerker van Kind & Gezin of een brugfiguur op huisbezoek. Uit de evaluatie bleek dat Super Sim ouders en brugpersonen op een positieve manier sensibiliseert over het nut van kleuteronderwijs.

2. AANWEZIGHEDEN:: EFFICIËNTE GEGEVENSVERZAMELING EN ACTIES

2.1 Registratie aanwezigheden

Sinds 2008-2009 beschikt AgODi over cijfers m.b.t. de aanwezigheid. Aanvankelijk, in 2008-2009, waren scholen niet verplicht de aanwezigheden van kleuters door te geven.

Sinds 2012-2013 worden de aanwezigheden geregistreerd in DISCIMUS, dat de communicatie met scholen gemakkelijker maakt, weliswaar op vrijwillige basis. Sinds schooljaar 2013-2014 is de registratie in DISCIMUS verplicht.

De cijfers en vooral de evolutie in de cijfers moeten dan ook genuanceerd geïnterpreteerd worden.

Een noodzakelijke voorwaarde voor een optimaal gebruik van DISCIMUS is dat de scholen hun leerlingengegevens correct en tijdig registreren. Hoewel de meeste scholen zich hiervan bewust zijn, blijft voldoende sensibilisering hierover aangewezen. Bovendien zijn sommige schooladministratiepakketten zo opgebouwd dat voor de uitwisseling van bepaalde leerlingengegevens op dit ogenblik nog bijkomende manuele tussenkomsten nodig zijn. Hierdoor gebeurt het dat sommige leerlingengegevens het agentschap pas met vertraging bereiken. AgODi zal de schoolsoftwareleveranciers verder aanmoedigen om gebruiksvriendelijke toepassingen voor hun klanten te voorzien.

AgODi zet doorlopend in op monitoring van de uitwisseling met de scholen. Enkele voorbeelden hiervan zijn: bij het ontbreken van uitwisseling van aan- en afwezigheidsgegevens worden scholen gecontacteerd, in oktober krijgt elke school een overzicht van de geregistreerde inschrijvingen, zodat zij zelf de kwaliteit nogmaals kunnen nakijken. Ook de verificatie werkt mee aan de kwaliteit van de leerlingendatabanken⁹.

14

2.2 Taalproef

Gedurende vier schooljaren (van 2010-2011 tot en met 2013-2014) moesten vijf- of zesjarigen die onvoldoende aanwezig (minder dan 220 halve dagen) waren in de derde kleuterklas, een taaltest afleggen voor ze naar de lagere school mochten overstappen. Als hun kennis van het Nederlands niet voldeed, moesten ze een jaar in de kleuterklas overdoen. De taalproef voor onvoldoend aanwezige kleuters zowel voor de vijf- als voor de zesjarigen is sinds schooljaar 2014-2015 afgeschaft.

Deze wijziging in de toelatingsvoorwaarden voor de vijf- en zesjarigen vloeit voort uit een evaluatie van de taalproef in samenwerking met scholen, CLB's en experts. Uit deze

⁹ Schriftelijke vraag 364 (2014-2015) van Koen Daniëls aan minister Hilde Crevits
<https://www.vlaamsparlament.be/parlementaire-documenten/schriftelijke-vragen/970915>

evaluatie kwam ontevredenheid over de taalproef en de vraag naar meer inschattingsbevoegdheid voor de klassenraad van de lagere school naar boven. De klassenraad van de school voor lager onderwijs beslist voortaan over de toelating tot het gewoon lager onderwijs van alle vijfjarigen, alsook over de toelating van de zesjarigen die het jaar ervoor onvoldoende aanwezig waren in het Nederlandstalig erkend kleuteronderwijs.

2.3 Good practices

Freinetschool De Mandala in Gent ¹⁰

Deze school slaagt erin een moeilijke doelgroep, kansarme kinderen met een migratieachtergrond, toch op de schoolbanken te krijgen.

Ze doen dat via een uitgebreid kennismakingsgesprek, indien nodig met tolk, waarin wordt gepeild naar de thuistaal, of er grootouders zijn, of ze al eerder in andere landen hebben gewoond. Tijdens dat gesprek wordt het belang van kleuteronderwijs uitgelegd. In veel gevallen zijn de ouders niet of niet lang naar school geweest en zeker niet naar de kleuterklas. In Turkije bestaat kleuteronderwijs enkel in (dure) privéscholen. De ouders hebben dan ook vaak geen correct beeld van de kleuterschool en denken bijvoorbeeld dat het gewoon over dagopvang gaat.

Eenmaal de kinderen ingeschreven zijn laat de school de kinderen niet los. Ze organiseren bijvoorbeeld infonamiddagen waar de ouders de wiskunde initiatie kunnen zien van hun kinderen of ze gaan naar de speltheek, waar ze uitleg krijgen over educatief speelgoed. Als een kind thuisblijft worden de ouders opgebeld, elke dag. De brugfiguur, die een vertrouwensrelatie tussen school en ouders moet opbouwen, is cruciaal in hun werking.

Basisschool De Puzzel in Runkst (Hasselt)¹¹

Deze school zet sinds schooljaar 2014-2015 actief in op kleuteraanwezigheid. Zij proberen de ouders duidelijk te maken dat het voor het kind zelf nadelig is om schooldagen te missen. Ze vragen de ouders om de school te verwittigen bij afwezigheid. Als de school niet wordt verwittigd, belt de school de ouders op om te vragen hoe het komt dat hun kind afwezig is of ze worden er achteraf op aangesproken. Als het kind ziek is, vraagt de school een doktersbriefje. Ze moeten niet speciaal naar de dokter, maar als ze er toch zijn is het een kleine moeite om een briefje te vragen, redeneert de school. Die aanpak verhoogt de drempel voor ouders om het kind zomaar thuis te houden.

¹⁰ Clemens, K. (2015, 26 januari). Tolken, feestjes en veel bellen: zo krijgen ze kleuters wél in de klas. *Het Nieuwsblad*.

¹¹ Onbekend, (2015, 26 januari). School verwittigen bij afwezigheid, *Het Belang van Limburg*

3. EEN BETERE ONDERSTEUNING VAN DE KLEUTERSCHOOL

3.1 Instaplestijden

Sinds 1 september 2012 is er een deels op socio-economische leerlingenkenmerken gebaseerd omkaderingssysteem, waarbij het kleuteronderwijs evenwaardig omkaderd wordt als het lager onderwijs. De instaplestijden t.e.m. de eerste schooldag van februari worden in het nieuwe systeem geïntegreerd (art 141 decreet basisonderwijs). Instaplestijden worden enkel nog vanaf de eerste schooldag na de krokusvakantie toegekend. Op die manier krijgen scholen sneller en meer ondersteuning voor instappertjes.

3.2 GOK+ lestijden

Sinds 1 september 2012 zijn de lestijden GOK en GOK+ voor het gewoon basisonderwijs geïntegreerd in een nieuw omkaderingssysteem. Scholen krijgen niet meer expliciet de opdracht om op basis van een beginsituatieanalyse doelstellingen te kiezen, daaraan acties te koppelen, de uitgevoerde acties te evalueren en deze zo nodig bij te sturen.

Vanaf 2013-2014 legt het decreet basisonderwijs (art. 153 septies) scholen de verplichting op een zorg- en GOK-beleid te voeren: elke school in het gewoon basisonderwijs voert een zorg- en gelijke onderwijskansenbeleid met het oog op de optimale leer- en ontwikkelingskansen van alle leerlingen. Binnen de haar toegekende omkadering zorgt de school voor:

- 1° de coördinatie van alle zorg- en gelijke onderwijskanseninitiatieven op het niveau van de school en in voorkomend geval afstemming met het beleid ter zake van de scholengemeenschap;
- 2° het ondersteunen van het handelen van het onderwijzend personeel;
- 3° het begeleiden van leerlingen;
- 4° de bevordering van de kleuterparticipatie.

De onderwijsinspectie wil scholen het signaal geven het zorg- en GOK-beleid niet uit het oog te verliezen en wil de beleidsmakers blijven informeren over de evoluties in het veld. Daarom besteedt de onderwijsinspectie tijdens elke doorlichting aandacht aan de wijze waarop de school de SES-lestijden aanwendt om een zorg- en GOK-beleid te voeren. Tijdens het schooljaar 2013-2014 onderzocht de onderwijsinspectie het zorg- en GOK-beleid van 316 basisscholen¹².

¹² Onderwijsspiegel (2015), p. 79. Geraadpleegd op 8 juli 2015 via http://www.ond.vlaanderen.be/inspectie/Organisatie/Documenten/spiegel/Onderwijsspiegel_2015.pdf

3.3 Extra lestijden in gemeenten met capaciteitsdruk

Sinds schooljaar 2012 – 2013 krijgen scholen in gemeenten met capaciteitsdruk vanaf een stijging van 12 kleuters (vanaf de teldag in oktober versus de teldag in februari) één lestijd extra per kleuter (art. artikel 173quinquies/1 decreet basisonderwijs).

3.4 Zorg voor kleuterparticipatie op niveau van de scholengemeenschap

In het schooljaar 2007-2008 werd aan alle scholengemeenschappen een extra puntenenveloppe zorg toegekend (zorg+). Sinds het schooljaar 2008-2009 zijn deze zorg+ uren een onderdeel van de geïntegreerde zorgenvolp.

Het blijft evenwel de bedoeling dat de scholengemeenschappen een actief en geïntegreerd beleid uitwerken in het kader van kleuterparticipatie en dat er binnen de scholengemeenschap één aanspreekpunt (zorgcoördinator) is rond dit thema (art 125 novies §1, 1^oquater decreet basisonderwijs).

Deze persoon is tevens contactpersoon voor externe organisaties zoals K&G, het CLB, het LOP, het lokale bestuur, ... enz.

Een geïntegreerd beleid in het kader van kleuterparticipatie omvat meerdere aspecten zoals:

- alert zijn voor (veelvuldige) afwezigheid van kleuters;
 - acties plannen om kleuters die onregelmatig schoollopen beter te kunnen opvolgen en begeleiden;
 - contacten leggen met ouders van (veelvuldig) afwezige kleuters;
 - creatieve initiatieven ontwikkelen om de kleuterparticipatie te verhogen en de ouderbetrokkenheid te versterken;
 - informatie verzamelen over de doelgroep;
 - expertise uitwisselen binnen de scholengemeenschap en de leerkrachtenteams;
 - contacten leggen met de ouders, het CLB en eventueel met het LOP en externe organisaties zoals het lokaal bestuur of K&G met het oog op een lokale samenwerking gericht op niet-ingeschreven kleuters;
- enz.

3.5 Tweedelijnsondersteuning

Het Samenwerkingsverband Netgebonden Pedagogische Begeleidingsdiensten (SNPB) ontving gedurende een aantal jaren een projectsubsidie voor het project 2KP¹³, dat een structuur voor tweedelijnsondersteuning kleuterparticipatie moest uitbouwen ter ondersteuning van de kleuterscholen die in LOP gebieden gelegen zijn en minstens 25 % GOK- leerlingen hebben. Vanaf 2014 heeft het SNPB de bestaande projecten gegroepeerd in speerpunten. Het project 2KP werd ondergebracht onder het speerpunt 'versterken van taalvaardigheid en talenbeleid'¹⁴. Vanaf 2015 werden de subsidie stopgezet.

Gedurende een aantal jaren werd een ploeg pedagogisch begeleiders (2KP'ers) ingezet om de kleuterscholen van het VSKO, het GO!, OKO en het OVSG gerichte ondersteuning te geven. Met 2KP werd geïnvesteerd in de begeleiding van kleuterleidsters, directeurs en kleuterteams die meer dan anderen geconfronteerd worden met niet-Nederlandstalige en(taal)kansarme kleuters. Zij krijgen in grote mate te maken met problemen, eigen aan anderstaligheid en taalvaardigheid, kansarmoede en diversiteit.

2KP onderscheidde vijf werkdomeinen:

1. taalvaardigheid ontwikkelen:

Voor anderstalige kleuters en voor kansarme autochtone kleuters is het stimuleren van schooltaalvaardigheid een belangrijke doelstelling. Voor de kleuterleidsters is werken aan taalvaardigheid met deze kleuters een extra uitdaging. De 2KP'er coachte de kleuterleidster hierbij. Hoe verwerven kleuters taal en hoe kan je dat als leidster stimuleren? Wat mag je van hen verwachten op het gebied van taalbegrip en taalproductie? Hoe krijg je goede interactie? Hoe ziet een talige kleuterklas eruit? De 2KP'er reikte inzichten en vaardigheden aan voor goed taalvaardigheidsonderwijs. Eventueel ondersteunde de 2KP'er de school bij het voeren van een taalbeleid. Kleuterteams vaardiger maken in het omgaan met taaldiversiteit behoorde eveneens tot de opdrachten van de 2KP'er.

2. omgaan met diversiteit en differentiatie:

In de kleuterklassen zijn er grote individuele verschillen tussen de kleuters. Kleuters ontwikkelen elk op hun eigen manier en volgens hun eigen tempo. Daarnaast zijn er ook sociale, culturele en etnische verschillen. Omgaan met deze diversiteit vraagt een doordachte aanpak. De 2KP'er begeleidde de kleuterleidster in het verwerven van inzicht in deze diversiteit en leerde hen om er bewust mee om te gaan. Daarnaast toonde de 2KP'er aan wat de ontwikkelingskansen zijn van een kleuter bij een meer gedifferentieerde aanpak.

3. ouderparticipatie uitbouwen:

¹³ SNPB is een samenwerkingsverband van de vier 'grote' pedagogische begeleidingsdiensten. OKO (Overleg Kleine Onderwijsverstrekkers) maakt er structureel geen deel van uit, maar participeert in sommige projecten, waaronder het project 2KP.

¹⁴ Rapport evaluatie SNPB (2014). Geraadpleegd op 8 juli 2015 via <http://www.ond.vlaanderen.be/nieuws/2014/doc/02-10-SNPB.pdf>

Ouderparticipatie verhoogt de ontwikkelingskansen van de kleuter. Door ouders te betrekken bij het schoolleven stimuleert de school de maatschappelijke betrokkenheid van de ouders. Een goed contact tussen de school en de ouders zorgt voor een betere afstemming tussen thuis en de school, waar de kleuter alleen maar beter van wordt. De 2KP'er gidste de scholen door het grote aanbod aan projecten rond ouderbetrokkenheid. Daarnaast kon de school beroep doen op de 2KP'er bij het oprichten van moedergroepen, bij het organiseren van infoavonden voor allochtone ouders of bij het implementeren van een ouderplan in de school.

4. coaching:

De 2KP'er begeleidde de kleuterleidster ook in de klas en zorgde voor coaching. Daarnaast organiseerde de 2KP'er momenten van netwerking om zo de school overstijgende samenwerking tussen kleuterleidsters te stimuleren.

5. beleidsvoerend vermogen van de scholen versterken:

De 2KP'er ondersteunde scholen bij de uitvoering, evaluatie en bijsturing van de acties in het GOK-plan of ondersteunde de school bij het uitwerken van een taalbeleidsplan¹⁵.

De vraag gestuurde begeleiding tot op de klasvloer werd door de VLOR zeer positief geëvalueerd. De VLOR¹⁶ stelt dat door de complexiteit en voortdurende uitdagingen die op de school blijven afkomen, de behoefte aan ondersteuning door de 2KP-begeleider zeer groot blijft, ook buiten LOP gebieden.

¹⁵ Bauwens, E., De kracht van diversiteit in de Vlaamse kleuterscholen. Het project tweedelijnsondersteuning kleuteronderwijs (2KP) toegelicht, (z.d.). Geraadpleegd op 8 juli 2015 via http://media.taalunieversum.org/hsnbundel/download/27/hsnbundel-27_1178.pdf

¹⁶ VLOR, Beleidsinitiatieven kleuterparticipatie een balans, (2012, 7 november, p.9.) Geraadpleegd op 8 juli 2015 via http://www.vlor.be/sites/www.vlor.be/files/rapport_kleuterparticipatie.pdf

4. WEGWERKEN VAN FINANCIËLE DREMPELS

Hoewel het Vlaams kleuteronderwijs niet duur is, kunnen de beperkte kosten die betaald moeten worden voor mensen in armoede een drempel zijn. In het kader van het dossier kostenbeheersing basisonderwijs is er sinds 1 september 2007 een beleid van kostenbeheersing voor alles wat strikt samenhangt met de ontwikkelingsdoelen. Daarnaast zijn sinds 1 september 2008 maximumfacturen van kracht voor kosten van verlevendiging en meerdaagse uitstappen. Ondanks de verhoging van het werkingsbudget genereert een kleuter nog steeds minder werkingsmiddelen dan een leerling lager onderwijs¹⁷.

4.1 Maximumfactuur

De maximumfactuur (decreet basisonderwijs) legt vast hoeveel scholen aan ouders mogen doorrekenen voor zaken die niet onder de ontwikkelingsdoelen en eindtermen vallen en die scholen dus niet gratis moeten aanbieden.

Voor het kleuteronderwijs bestaat een maximumfactuur voor extra's zoals daguitstappen, een tijdschrift, een museumbezoek, zwemmen et cetera

Tot en met schooljaar 2014-2015 ging het bedrag omhoog volgens de leeftijd: in schooljaar 2014-2015 ging het voor 2 en 3 jarigen over 25 euro, voor 4 jarigen over 35 euro, en voor 5 jarige en leerplichtige kleuters over 40 euro

Vanaf schooljaar 15-16 is het voor alle kleuters 45 euro (geïndexeerd bedrag).

4.2 Schooltoelage

Sinds 1 september 2008 is er een schooltoelage voor kleuters van minderbegoede ouders, ten bedrage van 92,20 euro (bedrag 2014-2015). Deze schooltoelage wordt gekoppeld aan een engagement dat de kleuters voldoende aanwezig zijn in de kleuterschool, waarbij deze afwezigheid mag variëren naargelang de leeftijd van de kleuters (art 13 decreet betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap).

Kleuters moeten een minimumaantal dagen op school aanwezig zijn. Het aantal dagen verplichte aanwezigheid stijgt met de leeftijd:

Nog geen 3 jaar op 31/12/2014: minstens 100 halve dagen op school

3 jaar op 31/12/2014: minstens 150 halve dagen op school

4 jaar op 31/12/2014: minstens 185 halve dagen op school

5 jaar op 31/12/2014: minstens 220 halve dagen op school

6 jaar of ouder op 31/12/2014: maximaal 29 halve dagen ongewettigd afwezig

¹⁷ Rekenhof, Werkingsbudgetten voor het gewoon basis- en secundair onderwijs, (2015, juni). Geraadpleegd op 8 juli 2015 via <https://www.rekenhof.be/NL/Publicaties/Fiche.html?id=196b197c-fa5e-4010-9f04-0a8cfbc4f2b0>

Het aantal halve dagen op school is fysieke aanwezigheid: ziektedagen en dergelijke tellen niet mee als 'aanwezig op school'.

Wanneer een kleuter te weinig aanwezig was tijdens het schooljaar, kan de schooltoelage na twee jaar teruggevorderd worden.

Aanvankelijk stuurde AgODi waarschuwingsbrieven naar ouders van veelvuldig afwezige kleuters die dreigden hun schooltoelage te verliezen. Omdat de ouders vaak een goede reden opgaven waarom hun kind afwezig was (v.b. ziekte), worden die brieven sinds het schooljaar 2014-2015 niet meer verstuurd.

De VLOR¹⁸ heeft vragen bij het effect van een sanctie als die pas twee jaar later wordt uitgevoerd. De VLOR stelt dat sommige ouders de schooltoelage daardoor meer sanctionerend percipiëren, dan belonend. Kinderen die geen recht hebben op een schooltoelage, kunnen niet 'bestraft' worden. De raad wil deze maatregel hanteren als incentive en niet als sanctie. De VLOR pleit voor een automatische toekenning van de schooltoelagen zodat iedereen die recht heeft op een schooltoelage die ook ontvangt.

Onlangs betoogde de Vlaamse ombudsman, Bart Weekers, in een opiniestuk in de Standaard¹⁹ en in de commissie Onderwijs van het Vlaams Parlement dat het terugvorderen van de schooltoelage niet werkt. De maatregel was bedoeld om het spijbelen terug te dringen. Maar hij is niet efficiënt, vindt Weekers. Het aantal terugvorderingen schommelt al drie schooljaren rond de 1.000, terwijl het aantal meldingen van problematische afwezigheden blijft stijgen: van 7.476 in 2011-2012 naar 8.897 in 2013-2014. Een ander nadeel is volgens hem dat deze financiële bestraffing alleen de laagste inkomens treft, omdat natuurlijk net zij recht hebben op de toelage. 'Rechtvaardige spijbelmaatregelen horen gericht te zijn op alle leerlingen', oordeelt de ombudsman. Hij vindt de achterliggende redenering dat de ouders hiermee op hun verantwoordelijkheid aangesproken worden, 'te simplistisch'.

¹⁸ VLOR, Beleidsinitiatieven kleuterparticipatie een balans, (2012, 7 november, p.11. Geraadpleegd op 8 juli 2015 via http://www.vlor.be/sites/www.vlor.be/files/rapport_kleuterparticipatie.pdf

¹⁹ Weekers, B., (11 juni 2015), De Standaard. Geraadpleegd op 8 juli 2015 via <http://www.gopress.be/Public/index.php?page=archive-article&issueDate=2015-06-11&articleOriginalId=destandaardvumb6344476-0f91-11e5-b1a0-5ec5e27c8d3711062015-00000&q=opiniestuk%20ombudsman%20bart%20weekers>

5. EEN OPDRACHT VOOR DE CENTRA LEERLINGENBEGELEIDING

Een goede opvolging van en reactie op afwezigheden van kleuters blijft in eerste instantie een opdracht voor de school zelf. Het CLB biedt schoolondersteuning in het kader van kleuterparticipatie. Het CLB werkt niet enkel mee aan de sensibilisatie van ouders, maar neemt ook de opvolging en begeleiding op van kleuters die onregelmatig naar school komen. (art. 14 en 15 Besluit van de Vlaamse Regering tot vaststelling van de operationele doelstellingen van de Centra voor Leerlingenbegeleiding)

De CLB's hebben een belangrijke opdracht naar het kleuteronderwijs toe: werken aan leer- en ontwikkelingsmoeilijkheden, organiseren van preventieve medische consulten, ... (art. 22 en 24 Decreet betreffende de centra voor leerlingenbegeleiding en art. 9 BVR operationele doelen CLB)

Het CLB kan samen met de school zoeken naar een goede manier van afwezigheidsregistratie, signaaldetectie en opvolging. Op basis hiervan kan men komen tot goede afspraken over de opvolging en begeleiding van kinderen van wie het onregelmatig schoolbezoek een verdere succesvolle schoolloopbaan bedreigt. Door, nog voor de kleuters leerplichtig worden, voor deze doelgroep aanklappend en motiverend te werken, zeer kort op de bal te spelen en ouders indien nodig door te verwijzen naar de gepaste schoolexterne begeleiding, kan ook op vrijwillige basis met ouders heel wat bereikt worden.

Bovendien hebben de CLB's, als één van de partners in de Integrale Jeugdhulp, een belangrijke draaischijffunctie tussen onderwijs en het bredere welzijns- en gezondheidsveld. Deze opdracht gaat verder dan het gericht doorverwijzen in individuele dossiers, maar houdt ook een belangrijke taak in naar netwerkvorming en het opzetten van structurele vormen van samenwerking.

De inspectie²⁰ stelt vast dat centra blijven investeren in het sensibiliseren, informeren en vormen van de medewerkers om een goede basishouding ten aanzien van kansarmen en anderstaligen te creëren. De individuele hulp scoort daardoor goed. De stap naar schoolondersteuning blijft echter nog te vaak uit. Binnen de centra stelt de inspectie verschillen vast tussen de teams. De mate waarin ze initiatief nemen om schoolondersteunende acties te starten en betrokken worden bij acties in het kader van art. 22 van het CLB-decreet, zijn erg wisselend. Hoewel het GOK-beleid de samenwerking tussen school en CLB stimuleert, zien we in de praktijk dat de betrokkenheid van CLB-teams bij schoolondersteunende initiatieven niet meteen toenam. Meestal zijn de thema's waaraan de school werkt, het CLB-team bekend en beperkt het zich daartoe. De schoolondersteuning kan nog veel verbeteren door bij te dragen aan de analyse van behoeften en beginsituatie en door een gemotiveerde keuze en uitwerking van de thema's vanuit de CLB-ervaring en expertise te versterken.

²⁰ Onderwijsspiegel (2015), p. 28. Geraadpleegd op 8 juli 2015 via http://www.ond.vlaanderen.be/inspectie/Organisatie/Documenten/spiegel/Onderwijsspiegel_2015.pdf

6. EEN OPDRACHT VOOR DE LOKALE OVERLEGPLATFORMS

Sinds het schooljaar 2007-2008 hebben alle LOP's een decretale opdracht (art IV. 4, 11° Decreet betreffende gelijke onderwijskansen-I) om afspraken te maken over het verhogen van kleuterparticipatie. Het is de taak van de LOP's om alle lokale actoren rond de tafel samen te brengen met als doel de lokale samenwerking te bevorderen en tot lokale afspraken te komen over:

- de toeleiding van kleuters die niet ingeschreven zijn in het onderwijs;
- de sensibilisering m.b.t. de aanwezigheid van ingeschreven kleuters in het onderwijs

In de jaarverslagen LOP 2009-2010 en 2010-2011²¹ staat gedetailleerd beschreven hoe LOP's vorm geven aan deze opdracht. De contouren van die aanpak zijn nauwelijks veranderd de laatste jaren. De aandacht van de LOP's gaat naar het jaarlijks opvolgen van de afspraken en tot de nodige bijsturingen komen.

6.1 Toeleden van niet-ingeschreven kleuters naar het onderwijs

In het schooljaar 2014-2015 staat het thema 'toeleiding van niet-ingeschreven kleuters naar het onderwijs' nog eens specifiek op de agenda in 27 van de 41 LOP's basisonderwijs. In 19 LOP's resulteert dat in concrete LOP-afspraken.

Bij deze afspraken gaat het meer bepaald over:

- het toeleden van instappgerechtigde maar niet-ingeschreven kleuters (10 LOP's)
- het toeleden van niet-ingeschreven vier- en vijfjarige kleuters (12 LOP's)
- het inrichten van voldoende aanbod van kleuteronderwijs (2 LOP's) -
- het informeren van ouders over het kleuteronderwijs (12 LOP's) -
- het informeren van ouders of intermediairs over het aanbod van kleuteronderwijs (9 LOP's)
- het sensibiliseren van scholen i.f.v. kwaliteit van onthaal, intake, wijze van inschrijven of inschrijvingsbeleid (5 LOP's)

23

De opdrachten voor de LOP's t.a.v. de 4- en 5- jarige niet ingeschreven kleuters zijn de volgende:

- bespreek de geaggregeerde gegevens van de vier- en vijfjarige niet ingeschreven kleuters binnen een algemene vergadering of dagelijks bestuur;
- maak afspraken rond bijkomende acties. Adres- en andere persoonsgegevens worden daarbij alleen besproken met partners die gebonden zijn aan het beroepsgeheim.

²¹ AgODi, Jaarverslag LOP schooljaar 2009-2010, (2011), pp. 40-44. Geraadpleegd op 8 juli 2015 via http://www.ond.vlaanderen.be/wegwijs/agodi/pdf/lop/AgODi_LOPs_Jaarrapport_2009-2010.pdf
AgODi, Jaarverslag LOP schooljaar 2010-2011, (2012), pp.31-33. Geraadpleegd op 8 juli 2015 via http://www.ond.vlaanderen.be/wegwijs/agodi/pdf/lop/AgODi_LOPs_Jaarrapport_2010-2011.pdf

De LOP's startten hun acties naar niet-ingeschreven kleuters van vier en vijf jaar oud in schooljaar 2009-2010. De acties van het LOP houden in de praktijk in dat het (na overleg binnen het LOP) één of meerdere organisaties aanduidt die de gezinnen van niet-ingeschreven vier- en vijfjarige kleuters benaderen.

Resultaten van de besprekingen binnen de LOP's

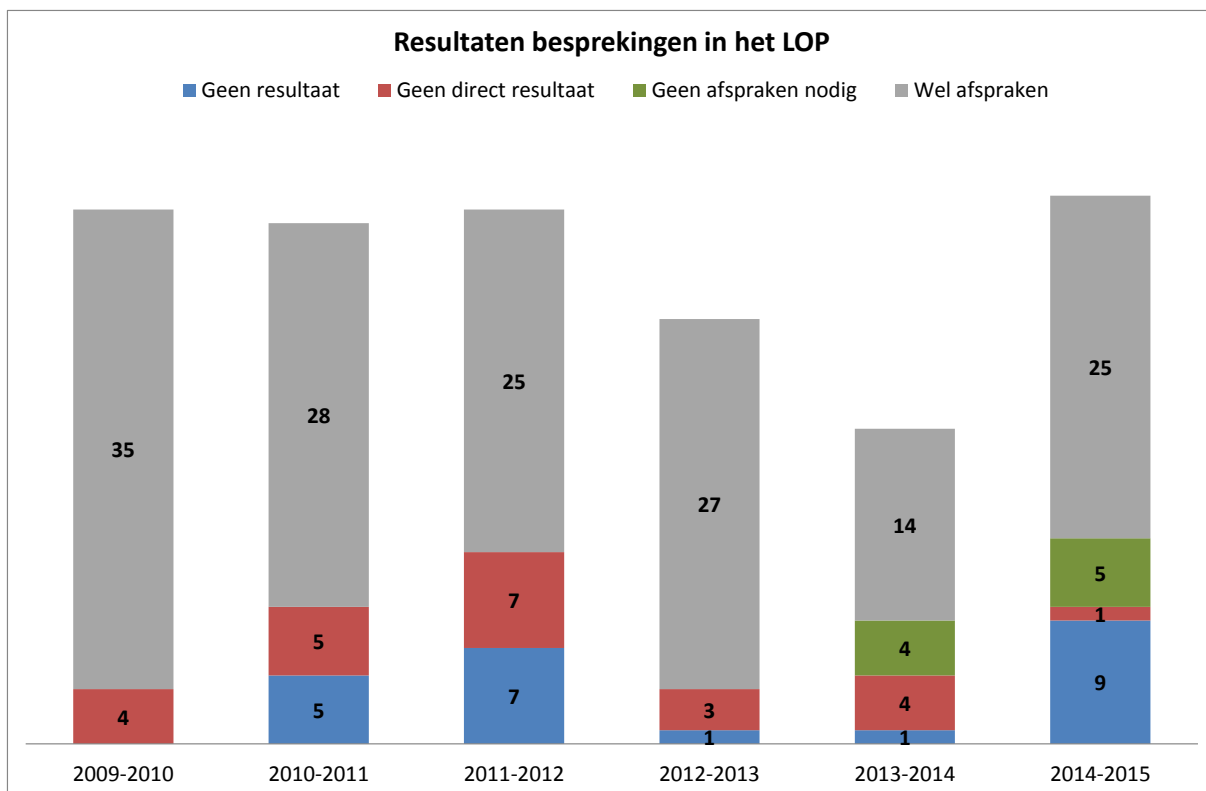
"In het schooljaar waarin de acties voor de eerste keer plaatsvonden werden in alle LOP's de (geaggregeerde) gegevens omtrent de niet-ingeschreven kleuters besproken. Gedurende het tweede en derde jaar werden opnieuw in alle LOP's de gegevens besproken (behalve in de lokale overlegplatforms waar alle kleuters gedurende dat schooljaar werden teruggevonden in een school).

Terwijl men de (geaggregeerde) gegevens telkens wel bespreekt in de lokale overlegplatforms, wordt het aantal LOP's waar men overgaat tot concrete acties kleiner (zie onderstaande grafiek): in het eerste jaar kon men nog in 35 LOP's organisaties mobiliseren, terwijl dat in 2013-2014 afnam naar 14 LOP's.

Mogelijke verklaringen zijn:

- sommige gemeenten kampen meer en meer met capaciteitsproblemen, waardoor het niet opportuun geacht wordt om de acties nog te ondernemen. De energie in die gemeenten gaat naar het maximaal informeren van ouders betreffende aanmelden en inschrijven;
- in vele gemeenten gaat het om een klein aantal niet-ingeschreven leerlingen en heeft men de ervaring dat het meestal gaat om kinderen waarbij de niet-inschrijving niet problematisch is, waardoor men het "de moeite niet vindt" om nog acties te ondernemen;
- o.m. de CLB's leggen een grotere terughoudendheid aan de dag in vergelijking met de eerste jaren om die taken op te nemen;
- omwille van besparingen zijn een aantal eerstelijnsvoorzieningen verminderd of zijn er minder budgettaire mogelijkheden.

Het laatste schooljaar neemt het aantal LOP's waar men actie onderneemt weer toe.

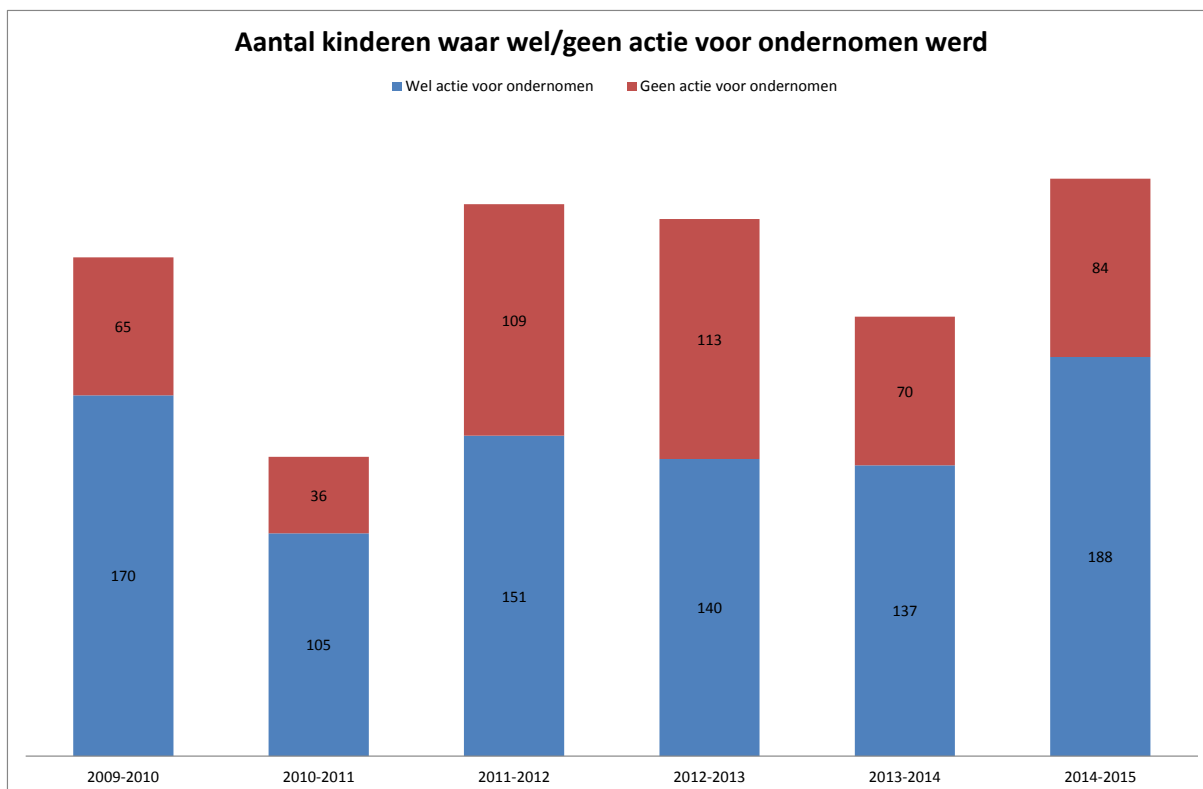

De acties binnen de LOP's

In de LOP's waar er concrete afspraken gemaakt werden om de ouders van niet-ingeschreven kleuters te bereiken, waren er altijd enkele kleuters waar geen actie voor ondernomen werd.

De mogelijke redenen waarom er niet voor alle kinderen acties worden ondernomen, zijn:

- voor sommige kleuters werd geen partner gevonden om de ouders te contacteren;
- de gegevens van de niet-ingeschreven kleuters konden op voorhand besproken worden (met personen met beroepsgeheim) en voor sommige kleuters werd beslist om de ouders van die kleuters niet meer te contacteren omdat deze op één of andere manier "gekend" waren (bijvoorbeeld: gezin is verhuisd naar het buitenland, kind is overleden, ...);
- voor sommige kleuters werd beslist om de ouders niet meer te contacteren omwille van de meegegeven opmerking(en) van K&G.

22

In de onderstaande tabellen staan de resultaten van de ondernomen acties van schooljaren 2010-2011 tot en met 2014-2015:

De eerste tabel geeft een overzicht van de manier waarop de ouders benaderd werden. Hierin valt op dat het aantal huisbezoeken over de loop van de jaren afneemt, terwijl het aantal contacten via brief of postkaart toeneemt.

	2010-2011		2011-2012		2012-2013		2013-2014		2014-2015	
Huisbezoek	61	58%	53	35%	28	20%	25	18%	24	13%
Telefoon	1	1%	6	4%	3	2%	1	1%	8	4%
Brief of postkaart	2	2%	48	32%	65	46%	67	49%	88	47%
Niet gespecificeerd door partner	10	10%	18	12%	22	16%	16	12%	33	18%
Ander manier	4	4%	5	3%	1	1%	11	8%	12	6%
Meerdere acties	24	23%	21	14%	20	14%	14	10%	19	10%
	105		151		140		137		188	

In onderstaande tabel vindt men de organisaties terug die de ouders (op vraag van het LOP) hebben gecontacteerd. Over de vijf schooljaren heen zien we dat:

- de LOP's blijven samenwerken met de OCMW's;
- de LOP's minder en minder samenwerken met de CLB's;
- de LOP's meer en meer samenwerken met Kind & Gezin.

²² Het LOP Antwerpen doet niet mee met de actie kleuterparticipatie omwille van capaciteitsdruk. Het merendeel van de niet teruggevonden 4- en 5 jarigen wonen in Antwerpen of Gent. De tabel geeft dus wellicht een vertekend beeld

	2010-2011		2011-2012		2012-2013		2013-2014		2014-2015	
OCMW	8	29%	7	28%	8	57%	3	27%	8	35%
CLB	8	29%	7	28%	7	50%	3	27%	2	9%
Kind en Gezin	2	7%	3	12%	4	29%	4	36%	10	43%
LOP	1	4%	2	8%	1	7%	2	18%	4	17%
Politie	1	4%	2	8%	1	7%	2	18%	1	4%
CAW	1	4%		0%		0%		0%		0%
Integratiedienst		0%	1	4%		0%		0%		0%
Opbouwwerk		0%	2	8%	2	14%	1	9%	2	9%
Stad/gemeente		0%		0%	1	7%	1	9%	1	4%
School		0%		0%		0%	1	9%		0%
	28		25		14		11		23	

In de onderstaande tabel staan de resultaten van de ondernomen acties. Hierbij valt op dat het aantal ouders dat niet bereikt wordt, toeneemt; dit hangt samen met het stijgend aantal contacten via brief of postkaart en het dalend aantal huisbezoeken. Als men louter een brief verstuurt, krijgt men uiteraard geen feedback van de ouders.

	2010-2011		2011-2012		2012-2013		2013-2014		2014-2015	
Geen antwoord	13	12%	20	13%	30	21%	4	3%	52	28%
Geen contact	25	24%	49	32%	53	38%	60	44%	56	30%
Kind is niet ingeschreven, en er is geen intentie tot inschrijving	19	18%	31	21%	30	21%	17	12%	19	10%
Kind is niet ingeschreven, en er is wel de intentie tot inschrijving	4	4%	4	3%	8	6%	6	4%	3	2%
Kind is reeds ingeschreven	33	31%	36	24%	18	13%	38	28%	29	15%
Weet niet	11	10%	11	7%	1	1%	12	9%	29	15%
	105		151		140		137		188	

Sinds 2010-2011 wordt er ook gepeild naar de reden waarom de kleuter niet is ingeschreven. Deze resultaten staan in de volgende tabel.

	2010-2011		2011-2012		2012-2013		2013-2014		2014-2015	
Weet niet	23	22%	47	31%	61	44%	61	45%	76	40%
Ouders houden kind bewust thuis	5	5%	6	4%	1	1%	5	4%	3	2%
Kind verblijft in het buitenland	22	21%	38	25%	25	18%	17	12%	49	26%
Kind is overleden	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Handicap, ziekte of revalidatie	6	6%	7	5%	9	6%	2	1%	6	3%
School of scholen kampen met capaciteitsproblemen	0	0%	1	1%	0	0%	1	1%	2	1%
Kind is toch ingeschreven in een Belgische school	6	6%	9	6%	1	1%	6	4%	11	6%
Andere	29	28%	17	11%	20	14%	49	36%	34	18%
	105		151		140		137		188	

Voor de rest lopen de resultaten – grofweg – gelijk aan de resultaten van K&G: heel wat kinderen zijn ingeschreven in een school (onder andere ook in privéscholen of een school in het buitenland), bij heel wat andere contacten wordt een verhuis naar of verblijf in het buitenland bevestigd en tenslotte zijn er ook heel wat pogingen tot contact die niet beantwoord werden.

Acties gemeenten

Voor de gemeenten waar er geen LOP is, werd er voorzien om de gedetailleerde info van Kind en Gezin te bezorgen aan de gemeenten. Dit is echter niet gebeurd, omdat er binnen de administratie van de gemeenten geen werknemers zijn die gebonden zijn aan het beroepsgeheim. Ambtenaren hebben immers geen beroepsgeheim, maar ambtsgeheim (discretieplicht).

6.2 Afspraken maken over de sensibilisering m.b.t. de aanwezigheid van ingeschreven kleuters in het onderwijs

In het schooljaar 2014-2015 zijn er in 9 van de 41 LOP's BaO sensibiliseringsacties i.f.v. meer regelmatige aanwezigheid van kleuters. In 6 LOP's zijn er sensibiliseringsacties i.f.v. meer tijdige aanwezigheid op school/in de klas. Dergelijke acties starten in de meeste gevallen met een grondige analyse van de afwezigheid met kwantitatieve en kwalitatieve data.

7. EEN NAADLOZE OVERGANG VAN OPVANG NAAR ONDERWIJS

7.1 Ambtelijke werkgroep

In 2013 werd in het kader van het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding, actieprogramma kinderarmoede, de nota warme overgang opvang – kleuterschool goedgekeurd met daarin acties rond zes aspecten:

1. kansen op kinderopvang en ontmoeting;
2. kleuterparticipatie;
3. vaardigheidsontwikkeling en zorg;
4. afstemming tussen de betrokken actoren: preventieve gezinsondersteuning, kinderopvang en onderwijs;
5. gegevensuitwisseling;
6. competentieontwikkeling binnen de betrokken sectoren.

Naar aanleiding daarvan werd een structurele ambtelijke samenwerking tussen Onderwijs en Kind en Gezin opgezet.

Onder de huidige legislatuur werd deze groep heropgestart en uitgebreid.

De ambtelijke werkgroep werkt naar concrete voorstellen over transitie.

Transitie, de warme overdracht van thuis of kinderopvang naar het kleuteronderwijs is immers een kwetsbaar moment, dat door onderzoek bevestigd wordt. Meer zorg in onderwijs en meer educatie in opvang kan de overgang gemakkelijker maken. Transitie is een proces tussen thuis, kinderopvang en (kleuter)school en daarin worden/zijn meerdere en verschillende partners mee te nemen (o.a. bibliotheken, spelotheken, integratie...).

De VLOR pleitte in een eerder advies²³ al voor een warme overgang tussen de opvang voor baby's en peuters en de kleuterschool. Bij de jongste kleuters is het zorgaspect heel belangrijk. De scholen hebben daarom o.a. nood aan bijkomende uren kinderverzorging. De VLOR pleit ook voor een grote betrokkenheid van het onderwijsveld bij de uitvoering van het decreet opvang baby's en peuters en bij de nieuwe visie over buitenschoolse opvang.

7.1 Good practices

Samen met mama en papa voorschools op weg – Zele²⁴

²³ VLOR, Advies opvang en onderwijs voor jonge kinderen, (2011, 6 april), Geraadpleegd op 8 juli 2015 via http://www.vlor.be/sites/www.vlor.be/files/rbo-rbo-adv-001_0.pdf

²⁴ Zele [Website], (z.j.), Geraadpleegd op 9 september 2015 via <http://www.zele.be/www-zele-be-Samen-met-mama-papa-oma-en-opa-op-weg-naar-school-Super-Sim-wijst-je-de-weg.html>

Sinds 2011 werkt men in Zele met een voorschools traject. Elk kind van 2 jaar in Zele krijgt een rugzakje met info over de instap in school (250-tal kinderen op jaarbasis).

Tweemaal per jaar worden er 7 infomomenten georganiseerd op woensdagvoormiddag voor ouders met kindjes die bijna instappen, met telkens een ander onderwerp:

Zindelijkheid

Straffen en belonen

Positief opvoeden

Spelletjes spelen, zingen en muziek maken

Knutselen, actieve doe-sessie

Wat gebeurt er in de kleuterklas

Taalontwikkeling / opvoeden in meertaligheid

De bedoeling is de instapvaardigheden van de kleuters te verhogen (= comfort-verhogend voor de leerkrachten en verhoogt ook welbevinden van de kinderen op school) en de ouderbetrokkenheid te versterken. De deelnemers zijn zowel ouders van vreemde origine als Vlaamse ouders, soms ook grootouders.

Via het gemeentebestuur krijgen alle ouders uit de doelgroep een uitnodiging om een rugzakje af te halen bij Kind en Gezin. Kind en Gezin verspreidt slechts 25% van de rugzakjes. Daarom wordt elk kind nog eens bezocht door de brugfiguur (met extra aandacht voor kwetsbare gezinnen) .

Dergelijk huisbezoeken zijn arbeidsintensief maar hebben een duidelijke meerwaarde bij het overtuigen van de ouders. Een persoonlijke aanpak werkt vaak beter bij kwetsbare gezinnen dan briefwisseling.

Het project is iets te vrijblijvend om de allerzwakste gezinnen te bereiken. Ze worden enkel bereikt wanneer er druk wordt uitgeoefend via het OCMW of Kind en Gezin.

Opvoedingswinkel Aalst:

De Opvoedingswinkel organiseert de infoavond 'Tussen schoot en school'. In deze vorming bespreekt men alle aspecten die verband houden met de overgang van schoot naar school. De Opvoedingswinkel werkt samen met een kinderdagverblijf en een Vormingscentrum Opvoeding en Kinderopvang.

8. SENSIBILISERING

Binnen het huidige juridisch kader van vrijwillige deelname aan het kleuteronderwijs is sensibilisering zeer belangrijk.

Om het belang van het kleuteronderwijs in de verf te zetten, stond het schooljaar 2007-2008 in het teken van het kleuteronderwijs en werd het tot 'Jaar van de Kleuter' uitgeroepen. Er werd rond dit thema op diverse manieren gecommuniceerd in het algemeen en naar doelgroepen (kansarmen, allochtonen,...) in het bijzonder.

Om de wetgeving rond de taaltest bekend te maken, lanceerde het Agentschap Onderwijscommunicatie een sensibiliseringscampagne met de slogan 'Mag jouw kind naar het eerste leerjaar?'.

Voor het schooljaar 2011-2012 wou het Agentschap Onderwijscommunicatie de campagne bijsturen en extra inspanningen leveren om ook de laatste % niet-ingeschreven kinderen te bereiken²⁵. Het agentschap ging ervan uit dat die kinderen vooral te vinden zouden zijn in de sociaal zwakkere doelgroepen.

Het Agentschap Onderwijscommunicatie bracht in kaart:

-vanuit welke motieven mensen in armoede hun kinderen al dan niet naar de kleuterklas sturen;

-welke hindernissen ze ervaren rond de verplichte kleuterparticipatie;

-wat mogelijke hefboomen voor communicatie zijn.

Het agentschap deed dat via:

-een startworkshop met medewerkers van het Agentschap Onderwijscommunicatie en externen die rond het thema bezig zijn;

-vijf focusgroepsgesprekken met allochtone en autochtone mensen in armoede;

-gesprekken met enkele kleuterjuffen;

-twee thesissen rond het onderwerp.

Op basis van deze informatie werkte het agentschap een communicatieplan uit waarin gewerkt wordt in drie fasen.

Eerste campagnefase: bekrachtigen van bestaand gewenst gedrag

Bij de start van het schooljaar voerde het agentschap preventief campagne. De focus lag op het bekrachtigen van het bestaande gewenste gedrag. De meeste kleuters zijn immers voldoende aanwezig. Het agentschap stuurde alle ouders thuis een folder met een brede en positieve boodschap: *Kijk wat ik al kan!* De folder bevat aan de binnenkant een spel dat ouders met hun kind kunnen spelen. Door samen met hun kind voorwerpen te zoeken en te benoemen, ervaren ouders wat hun kind al kan. Daarnaast bevat de folder informatie over wat kleuters leren op school en informatie over de wetgeving. Met vragen over deze wetgeving kunnen ouders ook terecht bij de Vlaamse Infolijn.

²⁵ Communicatiedraaiboek in vijf stappen communiceren met mensen in armoede, (2012). Geraadpleegd op 8 juli 2015 via <http://www.communicerenmetarmen.be/in-vogelvlucht/verplichte-kleuterparticipatie>

Alle scholen kregen enkele affiches die tonen wat kleuters allemaal leren in de kleuterklas. Scholen konden ook op de campagnewebsite terecht voor de digitale versie van het materiaal. De webstatistieken tonen dat de powerpointpresentatie met de campagnebeelden zeer vaak werd gedownload. Ook de instapbrieven in tien talen werden regelmatig geraadpleegd.

Naast de scholen kregen ook verschillende intermediairen de campagne-informatie, vergezeld van een begeleidende brief op maat. Het ging om: onthaalbureaus, klassen NT2, integratiediensten, OCMW's en CAW's, inloopteams van K&G, LOP-deskundigen, verenigingen waar armen het woord nemen,... De informatie werd ook verspreid naar de pedagogische begeleidingsdiensten en naar de CLB's.

Daarnaast had het agentschap aandacht voor de campagne en/of het thema in al haar papieren en online kanalen. Er verschenen artikels in onder meer Klasse voor Leraren, Klasse voor Ouders, Schooldirect, Lerarendirect, Wetwijs,... De campagne werd aan het grote publiek bekend gemaakt via een persbericht.

Tweede campagnefase: kleuters in de 'gevaarzone'

Na de herfstvakantie ging de tweede fase van de campagne van start. Het agentschap gaf de scholen een module om uit te rekenen welke kleuters niet regelmatig naar school komen en dus in de gevaarzone zitten. Daarnaast kregen de scholen een brochure met gespreksinformatie die hen helpt om ouders die hun kleuter niet regelmatig naar school sturen, aan te spreken aan de schoolpoort of tijdens de oudercontacten. Het agentschap stelde vier ouderprofielen op, vertrekkende van de redenen waarom ouders hun kleuters niet naar school sturen. De brochure gaf de scholen handvaten om te detecteren bij welk profiel de betrokken ouder aansluit en hoe ze deze ouder dan best aanspreken.

Derde campagnefase: informeren over de gevolgen van de afwezigheid

Na ongeveer 2/3de van het schooljaar wisten de scholen welke kleuters onvoldoende aanwezig waren en dus een taalproef zouden moeten afleggen om ingeschreven te kunnen worden in het eerste leerjaar. In deze derde fase wou het Agentschap Onderwijscommunicatie de ouders informeren over de taalproef en over de gevolgen als hun kleuter die proef niet aflegt of niet slaagt. Op de campagnewebsite zette het agentschap een lijst voor de ouders met de stappen die ze moeten zetten. Voor scholen en CLB's waren er tips voor het voeren van een slechtnieuws-gesprek.

Reflectie: strategische keuzes beter onderbouwd

Het agentschap pleegde meer overleg over de strategische keuzes en besliste pas in een later stadium welke materialen het precies zou maken. Ook doelen van de campagne werden ambitieuzer verwoord: niet enkel ouders informeren, maar ook daadwerkelijk het gedrag van ouders beïnvloeden.

Door zich in de startworkshop in te leven in doelgroep, heeft het Agentschap Onderwijscommunicatie de doelgroepen op een andere manier ingedeeld dan bij vorige campagnes: niet meer zuiver op basis van kenmerken als anderstalige ouder, laaggeschoolde ouder, of stedelijke versus landelijke school, of Brusselse scholen als aparte groep. Wel op basis van wat ouders tegenhoudt om het

gewenste gedrag te stellen. Door de inleefoefening kreeg het agentschap ook het idee om in fases te communiceren, gelinkt aan het verloop van een schooljaar. De invalshoek verschoof: de campagne moest niet enkel gaan over de wetgeving, maar vooral over het belang van de kleuterklas. De focus van het denkproces verschoof dankzij deze oefening van 'hoe gaan wij zeggen wat wij willen zeggen?' naar 'hoe bereiken we als overheid de doelgroep?'

Reflectie: de doelgroep beter ingeschat

Via focusgroepen met kansarme, laaggeschoolde en/of allochtone ouders heeft het agentschap de resultaten van de inleefoefening verfijnd. Het leverde het inzicht op dat sommige ouders hun kind thuis houden omdat ze problemen op school niet durven aankaarten: pesten, luizen, laatkomersbeleid,... Sommige ouders gaven ook toe dat het hen soms niet lukt om op tijd op te staan en dat ze soms te veel problemen aan hun hoofd hebben. Wat zeker interessant was, is dat uit de bevraging bij de ouders bleek dat een grote groep kansarme, laaggeschoolde of allochtone ouders hun kleuters wél regelmatig naar school sturen. Door deze signalen heeft het agentschap de piste verlaten om een sensibiliseringscampagne te maken specifiek voor laaggeschoolde, kansarme of allochtone ouders.

Reflectie: bewust bepaalde hefboomen ingezet

Het overzicht van mogelijke hefboomen voor communicatie stimuleerde het agentschap om bewust bepaalde hefboomen in te zetten. Door een spel te verwerken in de folder, bood het agentschap de ouders de kans samen te spelen met hun kleuter en zo te ervaren wat hun kleuter al kan (de hefboom 'experience'). Het Agentschap legde ook prioriteiten: de informatie over de wetgeving (de hefboom 'enlighten') werd in meerdere talen aangeboden, de andere communicatiematerialen werden enkel in het Nederlands beschikbaar gesteld. Uiteindelijk leverde de werkwijze ook een gefaseerde communicatieactie met een gevarieerd aanbod aan communicatiematerialen op (website, folders, brochure voor de scholen en CLB's, brieven, berekeningsmodule,...).

Conclusie: de drie sterke punten van de campagne

Het pilootproject is gestart met de vraag welke extra aandacht er in de campagne kan gegeven worden aan kansarme ouders die hun kleuters niet voldoende naar school laten gaan. Tijdens het pilootproject is er een realistischer, bijgestuurd beeld ontstaan van de problematiek waardoor armoede op zich niet meer de focus van de campagne werd. Uit het pilootproject bleek dat bij de 3% kleuters die onvoldoende aanwezig zijn, ook niet-armen behoren. Tegelijkertijd stelde het Agentschap vast dat veel kleuters uit kansarme gezinnen wel regelmatig komen. Dus armoede was geen relevant criterium om de campagne te baseren, wel het gestelde gedrag.

De campagne bevestigt de grootste groep ouders in hun huidige gedrag: hun kleuters regelmatig naar school sturen. Het goede, gewenste gedrag wordt in de kijker gezet.

Het is een grote stap vooruit dat scholen en CLB's niet enkel instructies via een omzendbrief krijgen, maar daadwerkelijk met communicatieproducten worden ondersteund. Het Agentschap Onderwijscommunicatie

verwacht dat vooral de gespreksgids professionelen uit het werkveld echt zal ondersteunen.

Daarnaast maakte het agentschap (Klasse) een starterspakket voor de eerste kleuterklas, dat verdeeld wordt door scholen en door K&G (zolang de voorraad strekt). Bedoeling is de drempel te verlagen en de band school-ouder sterk en positief te maken van bij de start

TV Klasse maakte een mooie en populaire reeks filmpjes over 'een vlieg in de kleuterklas'. Ook in de reeks 'Groei' gaat het over kleuters. Beide worden door scholen gebruikt op ouderavonden.

Deze campagnes komen tegemoet aan de VLOR die onderzoek vraagt naar de doelgroepen die men op dit moment nog niet bereikt. Over welke groepen gaat het? Wat zijn de motieven om van school weg te blijven: is dit een bewuste pedagogische keuze of spelen socio-economische of culturele of ethisch-religieuze argumenten? De VLOR waarschuwt dat door de capaciteitsproblemen van scholen er een nieuw probleem dreigt. Als de school waar men zich moet inschrijven niet de eerste keuze van de ouders is, kan dit een reden zijn om het kind niet in te schrijven en langer thuis te houden. Zijn er ook kinderen die nergens terecht kunnen en daardoor niet naar school kunnen gaan? De VLOR stelt dat er nood is aan een kwalitatief onderzoek om dit capaciteitsprobleem in kaart te brengen.

Departement Onderwijs en Vorming
Koning Albert II laan 15
1210 Brussel
<http://www.ond.vlaanderen.be/>